

ri prikazuju kalvariju hrvatskih branitelja iz tadašnje općine Zadar koje je velenjsko poduzeće prilično oštetilo pri kupnji oružja, oko čega se vodio i sudski spor u Celju. Naime, važnu ulogu u trgovini oružjem imalo je i poduzeće Orbis koje je pripadalo Gorenju, a koje je hrvatskim općinama prodavalo oružje iz skladišta Teritorijalne obrane. U desetom poglavlju, "I u Sloveniji 'za dom spremni'", autori opisuju vojnu obuku i naoružavanje pripadnika Hrvatskih obrambenih snaga, paravojskih postrojbi koje je osnovala Hrvatska stranka prava pod vodstvom Dobroslava Parage i Ante Paradžika. Posljednje, deseto poglavlje, "Slovenska pomoć BiH: za borbu Bošnjaka protiv Bošnjaka", posvećeno je slovenskoj pomoći Bošnjacima u vojnoj obuci i suradnji s Fikretom Abdićem te međusobnom sukobu pristaša Fikreta Abdića i pripadnika Armije Bosne i Hercegovine.

Prva knjiga trilogije *U ime države* detaljno razotkriva gigantske razmjere trgovine oružjem koja se 1991. godine odvijala između Slovenije i Hrvatske. Ona prije svega omogućuje jasan uvid u trgovinu oružjem koji se temelji na službenim dokumentima slovenske države, što jasno pokazuje da je postojao organiziran sustav za trgovinu oružjem iz Slovenije. Riječju, radi se o izvrsnoj knjizi koju treba pozdraviti i preporučiti i stručnoj i široj javnosti koju zanima moderna hrvatska povijest jer otkriva dosad nepoznata poglavlja. Druga knjiga, *Preprodaja*, čija je tema kupnja oružja u inozemstvu i daljnja prodaja Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, i treća knjiga, *Prikrivanje*, koja govori o pojedincima i skupinama koji su zloupotrebljavali državu i njezine institucije, također su u pripremi za objavu na hrvatskom jeziku.

Vrijednost trilogije očituje se i u tome što su 2012. godine autori Šurc i Zgaga za nju dobili međunarodnu nagradu Organizacije za medije Jugoistočne Europe, koja djeluje pod okriljem Međunarodnog instituta za medije.

Velimir Veselinović

Fakultet političkih znanosti, Zagreb

Prikaz

Anastasios Karasavoglou
i Persefoni Polychronidou (ur.)
**Economic Crisis in Europe
and the Balkans: Problems
and Prospects**

Springer International Publishing, Switzerland,
2014, 240 str.

Što se zapravo dogodilo na području jugoistočne Europe tijekom posljednje ekonomske krize, koji su njezini uzroci i kakve posljedice možemo očekivati, pitanja su koja imaju važne reperkusije na društveno-ekonomske odnose u Hrvatskoj trenutačno, ali i u budućnosti. Stoga je razumljivo da čitatelj posegne za knjigom koja sadrži trinaest autorskih priloga prezentiranih 2012. godine na konferenciji *The Economies of Balkan and Eastern Europe Countries* održanoj u Sofiji, a u nadi da bi pretežno domicilni autori s područja jugoistoka Europe mogli ponuditi svježju perspektivu i zanimljive odgovore na brojna otvorena pitanja, koja opterećuju i Hrvatsku. No od

samog početka čitatelj se suočava s brojnim izazovima.

Knjiga je, za početak, prilično loše strukturirana, što je vjerojatno posljedica nediskriminatorskog pristupa organizaciji same konferencije. Urednici su radove nejednako rasporedili u tri vrlo okvirne teme – Ekonomska kriza u Europi, Europske politike i integracija, Regionalni razvoj – od kojih svaka sadrži šarolik skup uglavnom empirijskih i preglednih radova. Treba reći da je navedena podjela vrlo okvirna, jer radovi u pojedinim poglavljima često progovaraju i o drugim temama, a ne samo o onima koje sugerira blagonaklono sveobuhvatan naslov poglavlja. Također treba naglasiti da su prilozi nejednake kvalitete, osobito empirijski radovi. Stoga čitatelj mora biti prilično upućen u problematiku kojom se bave pojedini radovi kako bi izbjegao nekritičko prihvaćanje zaključaka koji se izvode na temelju nedovoljno strogo primijenjene kvantitativne metodologije. S obzirom na relativno velik broj tema koje knjiga pokušava obuhvatiti, za pobližu ilustraciju samog sadržaja odabrana su dva autorska priloga.

U prvom prilogu knjige autori Nikitas-Spiros Koutsoukis i Spyridon Roukanas propituju koliko je kriza u zemljama Europske unije (s posebnim naglaskom na najviše pogođenoj zemlji – Grčkoj) zapravo potencirana nepoznavanjem biti problema s kojima se zemlje susreću. Stav autora je da pored ekonomskih i/ili političkih obilježja neke zemlje, vrlo važnu ulogu imaju i drugi kvalitativni faktori koje je nužno uzeti u obzir prilikom traženja rješenja nekog lako uočljivog problema, poput fiskalnog deficita. Naime, autori smatraju kako bi “recepti” za izlazak iz krize koji

su nametnuti Grčkoj bili sasvim drugačiji kada bi analitičari svoje zaključke temeljili na širem skupu pokazatelja. Primjenjujući metodu reputacijskog rizika na zemlje EU, autori rangiraju članice Unije s obzirom na različite pokazatelje koji doprinose stvaranju reputacije neke zemlje. Pritom se oslanjaju na kvantitativne pokazatelje iz baza Eurostata ili Svjetske banke. I to je osnovni problem njihova pristupa. Naime, upravo se na temelju tih lako dostupnih kvantitativnih pokazatelja u pravilu i ocjenjuje rizik neke zemlje unutar financijskih institucija, stoga je upitno koliko se takav pristup razlikuje od uobičajenih metoda procjene rizika te koliko je metoda koja se primjenjuje u ovom radu doista nova.

S obzirom na to da autori dolaze iz Grčke, kao osnovni problem vide predloženi način rješavanja velikoga grčkog duga “rezovima”, što je metoda za koju kažu da je nametnuta “izvana”. Oni tvrde da se na taj način mogu samo ublažiti posljedice, ali ne i uzroci same krize. Da bi se dugoročno uklonio rizik ponavljanja već proživljenih scenarija, smatraju autori, treba rješavati uzroke visokog deficita. Međutim, rješavanje uzroka podrazumijeva provođenje “strukturnih reformi” koje predlažu zgovornici politike rezova. Autori smatraju da je umjesto rezova potrebno promijeniti način funkcioniranja društva u cjelini, čime će se promijeniti i krajnji cilj – deficit. No pritom ne objašnjavaju kako bi to trebalo učiniti. Osigurati da poduzetnici neke zemlje budu društveno odgovorni ili povećati radnu etiku nije jednostavno, jer se to društvu ne može nametnuti izvana, a isto tako se radi o dubokim promjenama koje društvo ne može u kratkom roku apsorbirati.

Sljedeći donekle zanimljiv prilog nalazi se u trećem dijelu knjige, autora Pantelisa Skliasa i Marija Tsampa. Oni ističu da su ekonomske veze među zemljama jugoistoka Europe slabe, čak slabije nego što su bile prije 20 godina, zbog čega se gubi potencijal za razvoj poslovanja i ekonomskog rasta tih zemalja. Integracijski napor regije usmjereni su na Europsku uniju, dok se međusobne veze ne razvijaju, što je paradoksalno. Čini se da ne postoji politička volja za iskorištavanje ekonomskih potencijala, već se nastoje održati neke barijere poslovanju, dok se one u odnosu na Europsku uniju smanjuju. Zemlje zbog fiskalnih razloga održavaju određenu razinu međusobnih carinskih barijera, iako bi njihovo uklanjanje utjecalo na stvaranje pozitivnih pokretača rasta. Autori smatraju da zbog društveno-kulturnih sličnosti, naročito u pograničnim područjima, neiskorišteni ekonomski kapaciteti predstavljaju potencijal koji je potrebno usmjeriti u rast.

Prikazani radovi imaju dodirnih točaka i s trenutačnom gospodarskom situacijom u Hrvatskoj. S jedne strane, mogućnost "grčkog scenarija" nalaže da pažljivo je razmotrimo razvoj događaja i reakcije glavnih aktera kako bismo izbjegli ponavljanje istih grešaka. S druge strane, fokusiranost isključivo na Europsku uniju može značiti propuštanje geografski relativno bližih prilika za rast i razvoj. Takve paralele mogu potaknuti razmišljanja o kreiranju alternativnih scenarija razvoja Hrvatske. No nakon čitanja knjige osnovni je dojam nesnalženje u kriznim uvjetima. Osnovni je nedostatak knjige što čitatelj neće na jednom mjestu pronaći odgovor na pitanja zbog kojih je posegnuo za njom.

Vrlo često radovi se zadržavaju na deskriptivnom prikazu kretanja visokoagregiranih ekonomskih pokazatelja. Kao primjere možemo izdvojiti analizu poreznih režima koju nude Konstantinos Liapis, Antonios Rovolis i Christos Galanos ili analizu grčke robne razmjene sa zemljama regije koju donose George Magoulios i Vasilis Chouliaras. S te strane knjiga može poslužiti kao referentni materijal slabije upućenom čitatelju. Međutim, budući da je interpretacija tih pokazatelja vrlo oskudna, postavlja se pitanje koliko je opravdano posegnuti za ovom knjigom u odnosu na primarni izvor podataka u pravilu javno dostupan u raznim bazama nacionalnih i nadnacionalnih statističkih organizacija.

Zaključno, knjiga je više ilustracija dosega stručno-znanstvene spoznaje društveno-ekonomskih prilika na jugoistoku Europe nego što pruža dublji uvid u uzroke snažnog prelijevanja globalne ekonomske krize na zemlje regije. No možda s vremenom odmakom naše spoznaje o recentnoj ekonomskoj krizi dožive novu dimenziju, te nastavak istraživanja sažetih u ovom izdanju postane interesantno štivo.

Valerija Botrić

Ekonomski institut, Zagreb